

KØBENHAVNS UNIVERSITET

Institut for Fødevarer- og Ressourceøkonomi

Agro- og fødevarerindustriens situation og udvikling

20. marts 2014

Henning Otte Hansen

Institut for Fødevarer- og Ressourceøkonomi
 Det Natur- og Biovidenskabelige Fakultet
 Københavns Universitet
 KU Science

KØBENHAVNS UNIVERSITET

Institut for Fødevarer- og Ressourceøkonomi

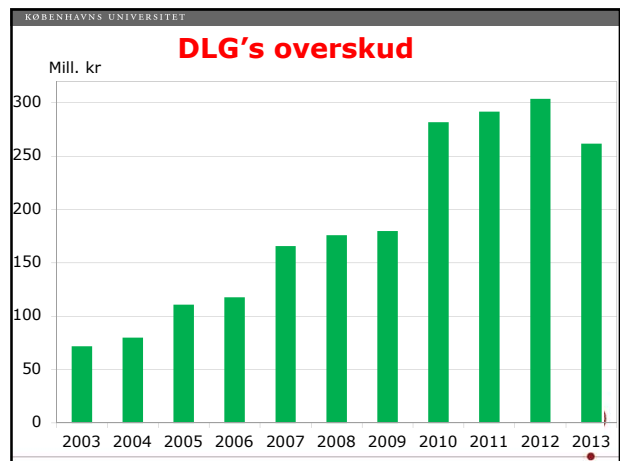
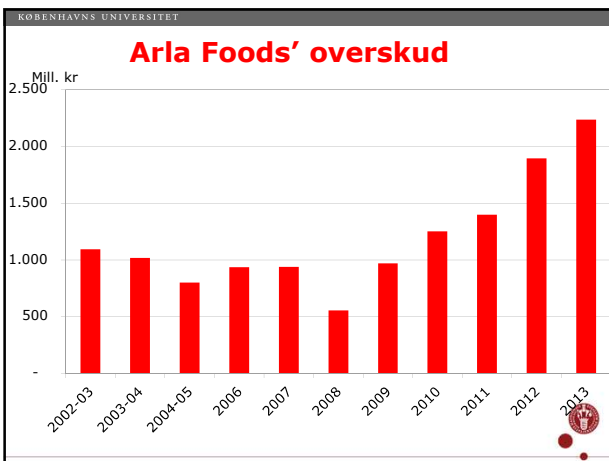
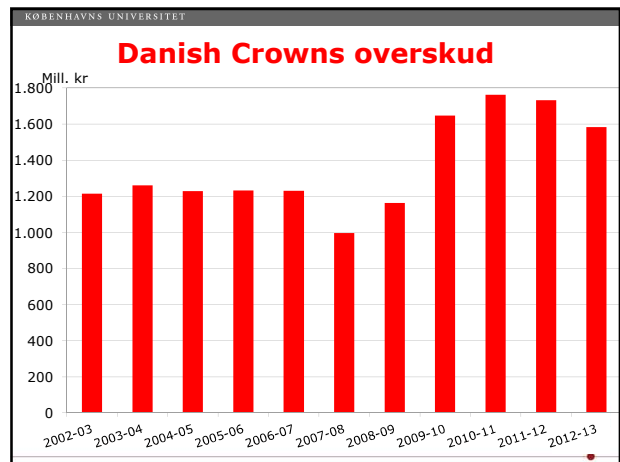
Indhold

- Agro- og fødevarerindustriens indtjening 2013
- Egenkapital og formue i andelsselskaberne
- Globalisering - betydning og udvikling?
- Vækst - er det nødvendig?
- Globale tendenser

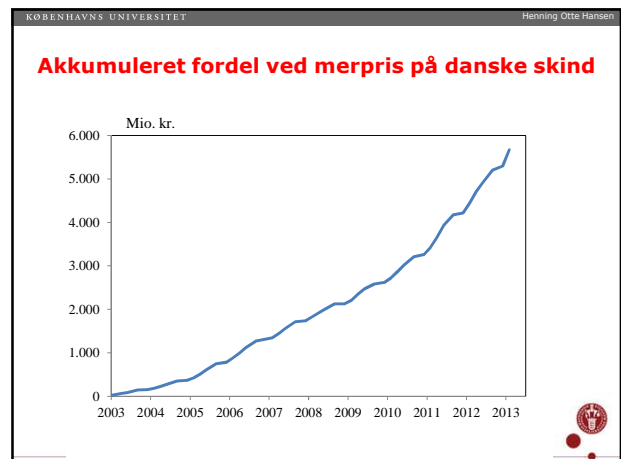
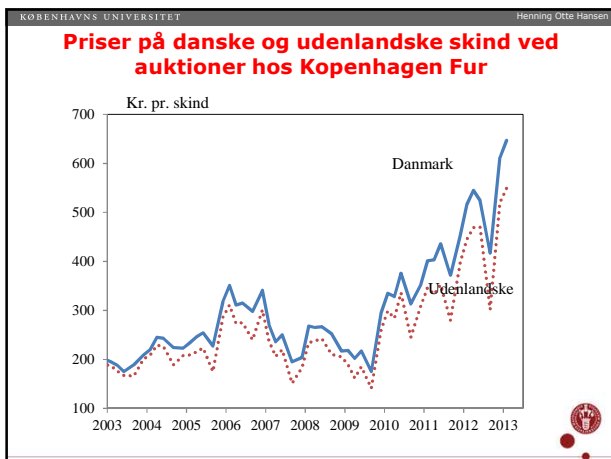
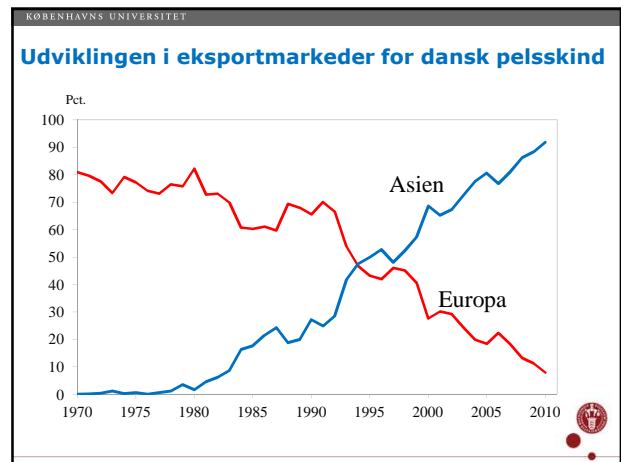
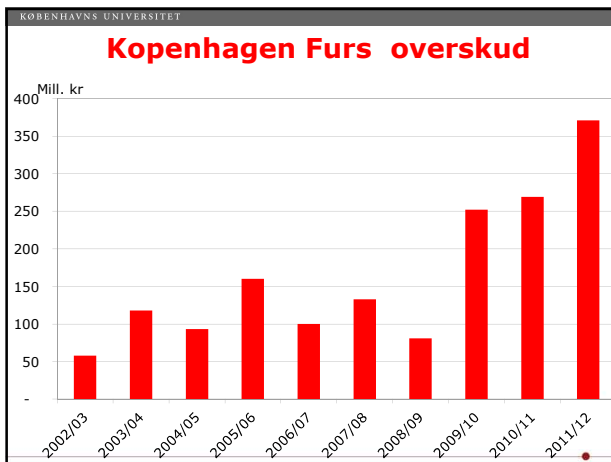
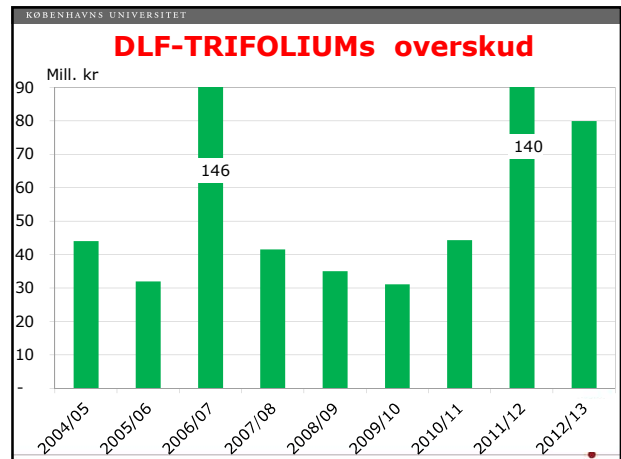
KØBENHAVNS UNIVERSITET

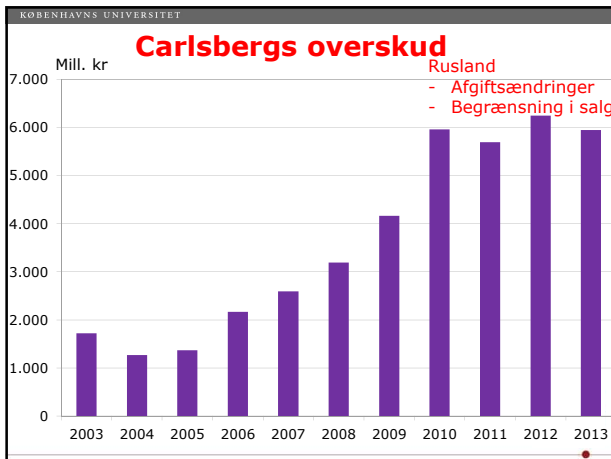
Institut for Fødevarer- og Ressourceøkonomi

Agro- og fødevarerindustriens indtjening 2013

KØBENHAVNS UNIVERSITET		KONGSKILDE					Enhedens navn	
(DKK million)	2009*	2010	2011*	2012	2013			
Nettoomsætning	735,4	1632,3	1794,0	2181,9	2120,5			
Indtjening før afskrivninger	79,0	138,1	165,6	203,3	115,0			
Resultat af ordinær primær drift	41,6	85,1	103,3	122,0	21,3			
Finansielle poster, netto	-37,4	-47,7	-62,6	-72,7	-87,2			
Resultat før skat	2,9	35,5	43,0	48,4	-66,4			
Årets resultat	27,8	26,0	39,3	35,8	-48,3			
Aktiver	1636,4	1842,1	2145,9	2261,0	2238,2			
Aktiekapital	110,9	110,9	110,9	110,9	110,9			
Egenkapital	214,4	254,2	266,0	323,8	249,8			
Investeringer i materielle anlægsaktiver	97,5	131,4	196,0	108,3	64,3			
Afskrivninger	-37,4	-53,0	-62,3	-81,4	-93,8			
Gennemsnitligt antal medarbejdere	907	1015	1105	1435	1383			
Regletal								
EBITDA %	10,7	8,5	9,2	9,3	5,4			
EBIT %	5,7	5,2	5,8	5,6	1,0			
Resultatgrad	3,8	1,6	2,2	1,6	-2,3			
Afkastningsgrad	2,5	4,6	4,8	5,4	0,9			
Egenkapitalforrentning	14,6	11,1	15,1	12,1	-16,8			
Soliditetsgrad	13,1	13,8	12,4	14,3	11,2			

KØBENHAVNS UNIVERSITET

Indtjening og stabilitet

Andelsselskaber: Stabil indtjening
Landmænd ustabil indtjening

Landmændene er "stødpude"

KØBENHAVNS UNIVERSITET Institut for Fødevare- og Ressourceøkonomi

Hvem får overskuddet ??

Ejerne/andelshaverne/landmændene får overskuddet

- Udbetales til andelshaverne (restbetaling)
- Tillægges formuen

KØBENHAVNS UNIVERSITET Institut for Fødevare- og Ressourceøkonomi

Hvor stor er formuen i andelsselskaberne?

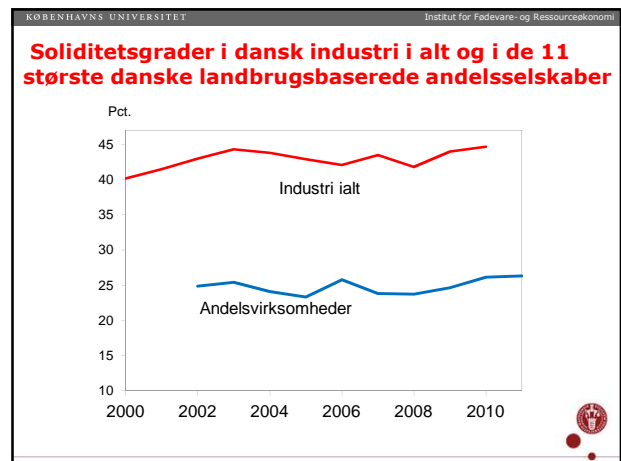
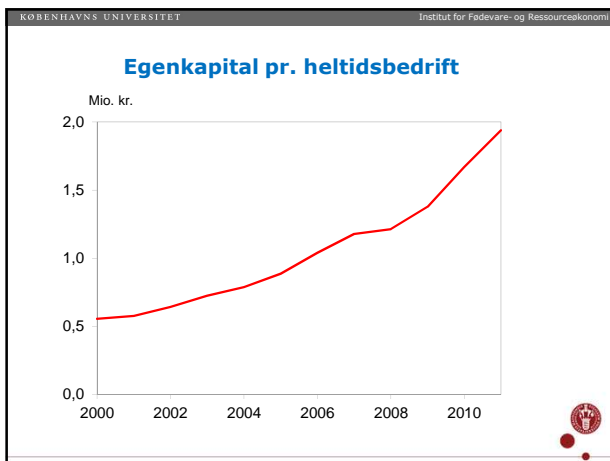
- I forhold til landmændenes gæld på 300 mia. kr. . . .
- I forhold til balancen?
- I forhold til fremtidige investeringskrav . . .

KØBENHAVNS UNIVERSITET

Hvor stor skal andelsselskabernes egenkapital være?

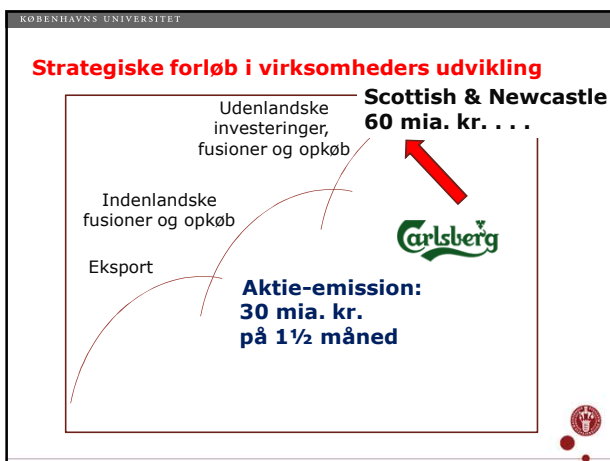
Er 29 mia. passende?

KØBENHAVNS UNIVERSITET Institut for Fødevarer- og Ressourceøkonomi

Hvorfor er egenkapital nødvendig i andelsvirksomheder?

- Til at klare dårlige konjunkturer
- Til at kunne investere fremover

KØBENHAVNS UNIVERSITET Institut for Fødevarer- og Ressourceøkonomi

Vækstkrav

Udnytte stordriftsfordele
 Matche kunder i størrelse
 Være en uundværlig leverandør
 Bevare eller øge forspringet til konkurrenter
 "Eat or be eaten"

KØBENHAVNS UNIVERSITET

Danske fødevarer virksomheders størrelse

Sektor	Placering	Selskab
Svinekød*	2	Danish Crown
Oksekød*	7	Danish Crown
Mejeri*	2	Arla Foods
Korn og foderstoffer*	3	DLG
Græs- og kløverfrø*	1	DLF-TRIFOLIUM
Pelshandel*	1	København Fur
Bryggeri	3	Carlsberg
Potteplanter**	5	Gasa Bøg
Læggekartofler*	8	Danespo

* Betyder, at andelselskaber dominerer sektoren
 ** Majoritets ejere er andelselskaber

Danske landmænd udgør 1/2 pct. af landmændene i Europa

KØBENHAVNS UNIVERSITET Institut for Fødevare- og Ressourceøkonomi

Hvad er globalisering?

Globalisering refererer til en proces – en udvikling af tættere økonomisk integration i form af øget handel, udenlandske investeringer og immigration

Ved globalisering menes her større vækst i import og eksport i en stadig mere åben, integreret og grænseløs global økonomi

... globalisering er det samme som amerikanisering og vestlig imperialism

KØBENHAVNS UNIVERSITET DET BIOVIDENSKABELIGE FAKULTET

Globalisering – hvad er det ??

- Mere handel over grænser
- Flere investeringer over grænser
- Arbejdskraft bevæger sig over grænser
- Alliancer, fusioner, joint-ventures m.m. over grænser

KØBENHAVNS UNIVERSITET DET BIOVIDENSKABELIGE FAKULTET

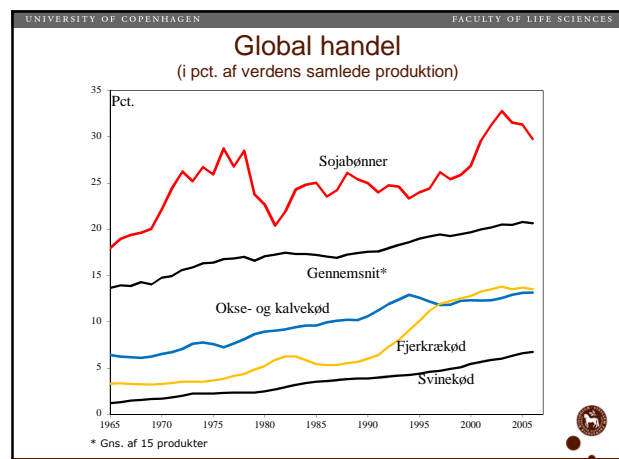
Globalisering – hvad er det ??

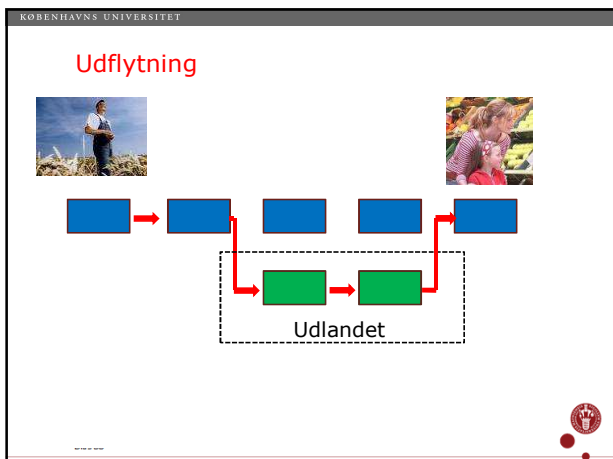
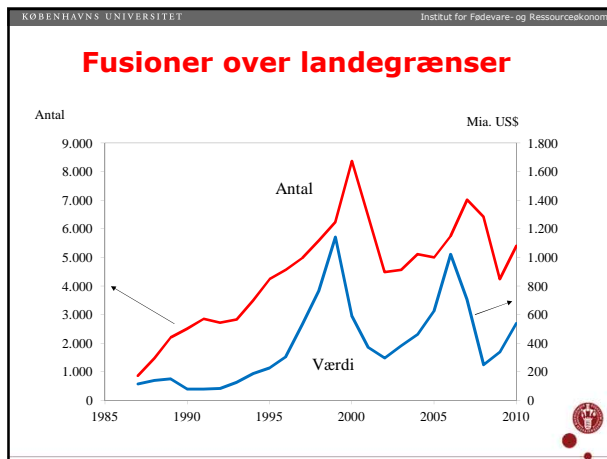
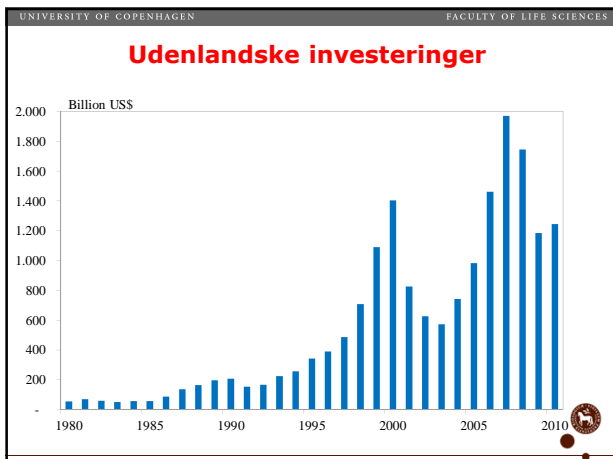
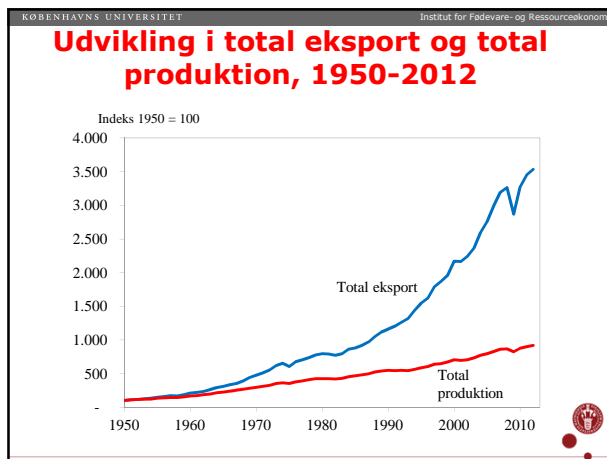
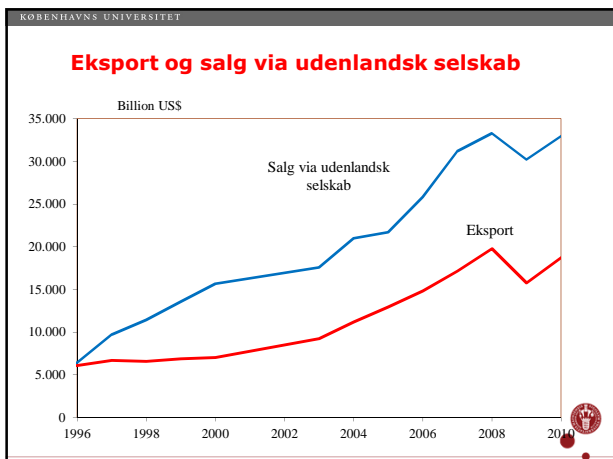
Flytter over grænser:

- Varer
- Kapital
- Arbejdskraft
- Viden
- Virksomheder
- Samarbejde
- Ledelse

KØBENHAVNS UNIVERSITET Institut for Fødevare- og Ressourceøkonomi

Hvordan ses globaliseringen?

KØBENHAVNS UNIVERSITET

Forædling af danske svinetarme finder sted i Kina

Danish Crown producerer hver uge otte millioner meter tarme i Danmark

Heraf bliver 2,8 millioner meter tarme forædlet i Kina.

Danish Crown ejer delvist selv forædlingsvirksomhederne i bl.a. Kina

90 procent af klodens tarmforarbejdning foregår nu i Kina.

KØBENHAVNS UNIVERSITET Institut for Fødevarer- og Ressourceøkonomi

Gartneriets løntunge processer er flyttet til Polen

Moderplanteproduktionen foregår i Danmark. Stiklinger fra disse sendes til Polen, hvor de forberedes og placeres i voksemediet

KØBENHAVNS UNIVERSITET Institut for Fødevarer- og Ressourceøkonomi

Stiklingeproduktion - Kenya

Fairy Flowers - PKM
4 mio. stiklinger pr. uge

KØBENHAVNS UNIVERSITET Institut for Fødevarer- og Ressourceøkonomi

Stiklingeproduktion - Kenya

KØBENHAVNS UNIVERSITET Institut for Fødevarer- og Ressourceøkonomi

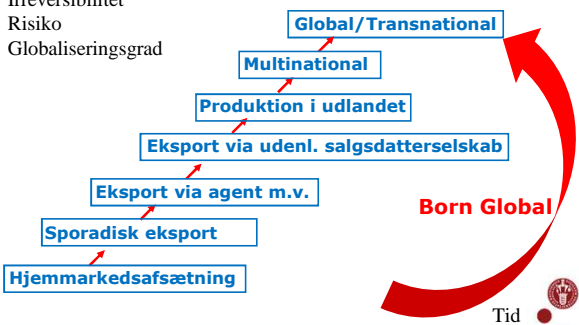
Virksomheders globalisering og globaliseringsforløb

KØBENHAVNS UNIVERSITET Institut for Fødevarer- og Ressourceøkonomi

Trin i globaliserings-processen

Viden
Irreversibilitet
Risiko
Globaliseringsgrad

Tid

KØBENHAVNS UNIVERSITET Institut for Fødevarer- og Ressourceøkonomi

Hvad kendetegner en Born Global?

- Ledelsen har eksplicit fokus på globalisering
- Virksomheden er i stand til at standardisere produktion og afsætning i en global niche
- Væksten generelt er høj, og at især eksportvæksten er høj
- Grundlæggerens personlige erfaring, kompetence og relationer er vigtige
- Grundlæggerens globale "approach" og netværk er af meget stor betydning i start-fasen
- De unikke kompetencer og komparative styrker er udviklet før virksomhedens formelle opstart
- Ingen form for offentlig økonomisk støtte

KØBENHAVNS UNIVERSITET Institut for Fødevarer- og Ressourceøkonomi

Globalisering af den danske agro- og fødevarerindustri

Born globals?

KØBENHAVNS UNIVERSITET Institut for Fødevarer- og Ressourceøkonomi

Danske agro- og fødevarer virksomheder

KØBENHAVNS UNIVERSITET Institut for Fødevarer- og Ressourceøkonomi

Hamlet Protein

Selskabet blev etableret i 1992

Ejere

- To opfindere
- Öhlmuele Hamburg
- Agroinvest

Produkt

- Protein ud fra især soyabønner
- Unik proces til udvinding af soyamel

Udvikling

- Vækst – ca. 10 pct. om året
- Eksport var dominerende fra starten
- Fjerne eksportmarkeder
- Etablering i USA i 2012

KØBENHAVNS UNIVERSITET Institut for Fødevarer- og Ressourceøkonomi

HAMLET PROTEIN

KØBENHAVNS UNIVERSITET Institut for Fødevarer- og Ressourceøkonomi

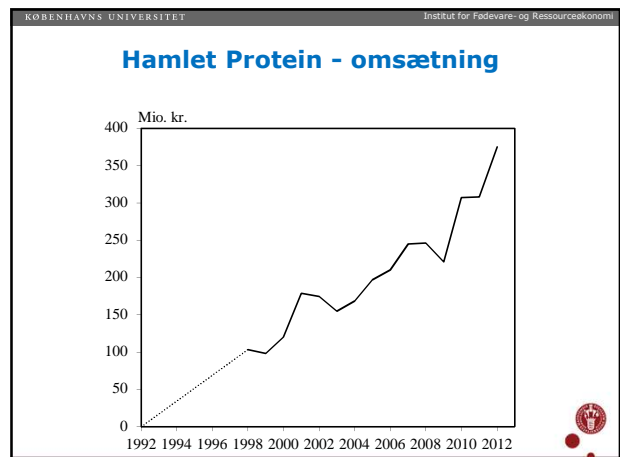
Hamlet Protein

HAMLET PROTEIN udvider produktionen

PRESSEMEDDELELSE FRA HAMLET PROTEIN, DECEMBER 2013

Ny produktionslinje i USA vil forsyne kunder over hele verden

HAMLET PROTEIN fordobler produktionskapaciteten på fabrikken i USA for at imødegå det globale behov for sojabaserede protein-løsninger indenfor specialfoder af høj kvalitet. Fabrikkenes anden proceslinje er planlagt til at blive sat i drift i efteråret 2014 og skal levere til HAMLET PROTEINs kunder i primært Nordamerika og en række udvalgte oversøiske markeder.

KØBENHAVNS UNIVERSITET Institut for Fødevare- og Ressourceøkonomi

Ole Kaae Hansen - hovediværksætteren Hamlet Protein

Succeskriterier for udvikling af Born Globals i Danmark:

Kend dit marked

Udform en klar strategi – og følg den!

Vær unik, vel og mærke på de parametre, kunderne lægger mest vægt på

Være konkurrencedygtig på både pris og kvalitet

Tænk, og agér globalt

KØBENHAVNS UNIVERSITET

Globale tendenser

Tendenser

- Landbrugsproduktionens størrelse
- Høst-udbytter
- Prisudvikling
- Fødevarekriser
- Landbrugsjord
- Landbrugsafgrøder til energi
- GMO
- Økologi
- Landbrugspolitik
- Fødevareforbrug (planter/kød)
- Natur og/eller landbrug
- m.m.

KØBENHAVNS UNIVERSITET

Vi har fået flere fødevarekriser

KØBENHAVNS UNIVERSITET

Landmænd har ingen fordel af en ny fødevarekrise . . . På langt sigt

Slutter med endnu større prispald

Fristes til spekulation

Medfører overinvesteringer

- Jord, bygninger, maskiner

Medfører forkerte omlægninger

- Korn, markfrø, grøntsager m.m.

KØBENHAVNS UNIVERSITET

Grovvareselskaber kan komme i uføre . .

SAB

Aarhusegnens Andel

Aller Mølle

P. P. Hedegaard

Nordjysk Andel

KØBENHAVNS UNIVERSITET

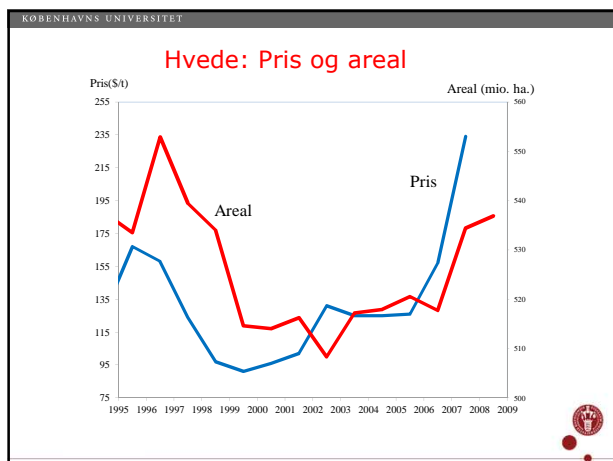
Landmænd løste selv fødevarerkrisen . .

KØBENHAVNS UNIVERSITET

Landmænd reagerer på stigende priser:

- Produktion
- Landbrugsareal
- Produktivitet
- Gødning

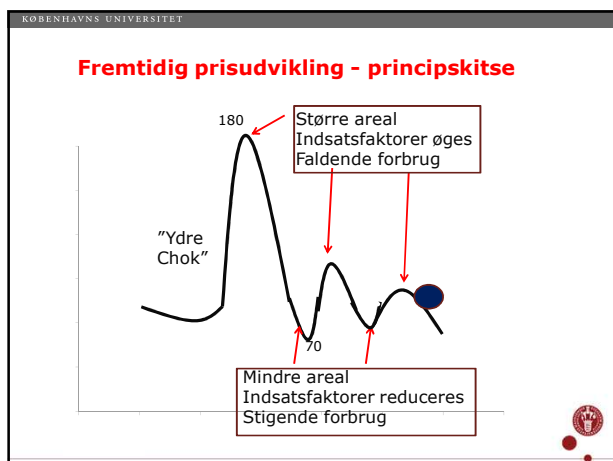
KØBENHAVNS UNIVERSITET

Landmænd garanterer, at vi ikke får lange perioder med meget høje eller meget lave priser

Høje priser: Produktionen udvides

Lave priser: Produktionen reduceres

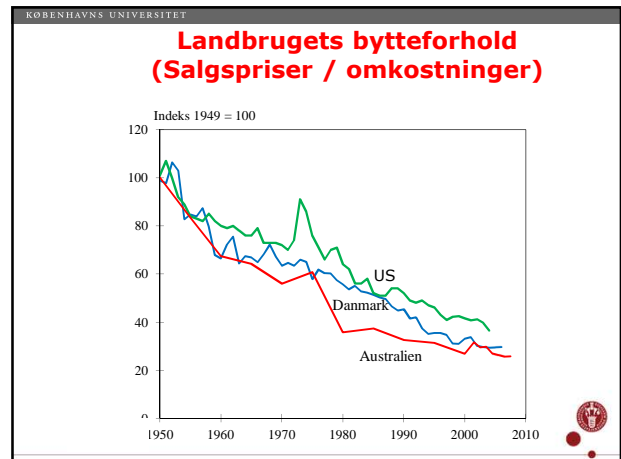
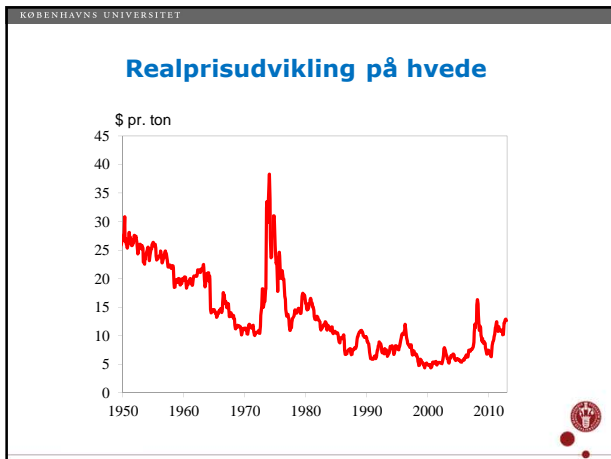
Vi nærmer os hele tiden en ligevægtspris

KØBENHAVNS UNIVERSITET

Realprisen på landbrugs- og fødevarer falder

KØBENHAVNS UNIVERSITET

Mere spekulation på fødevarermarkeder

KØBENHAVNS UNIVERSITET

Fra finanskrisen til fødevarerkrise Nye spekulationsobjekter

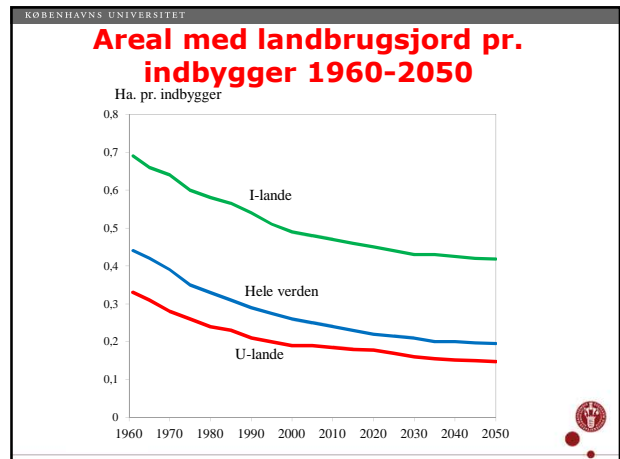
Ejendomme

Råvarer (korn m.m.)

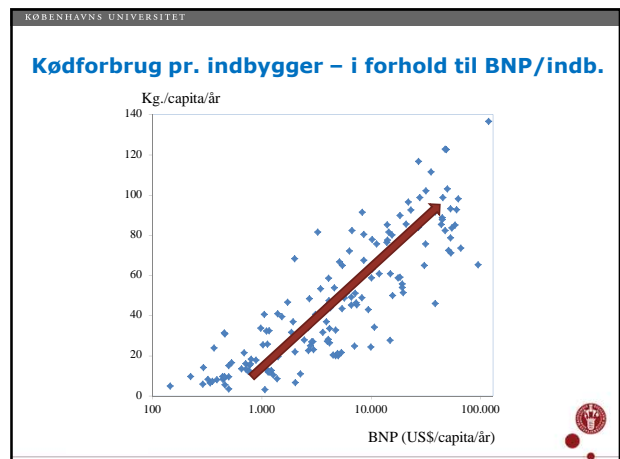
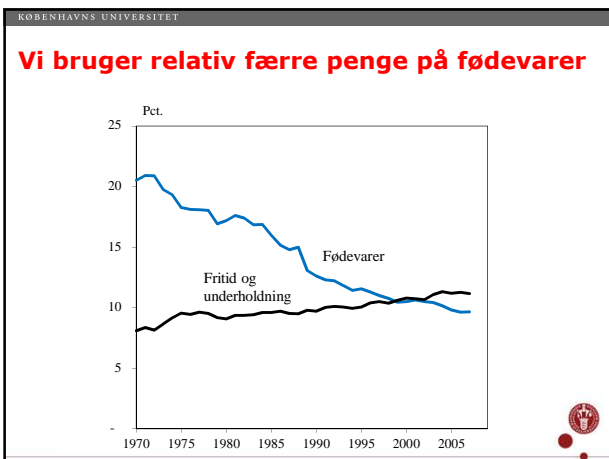
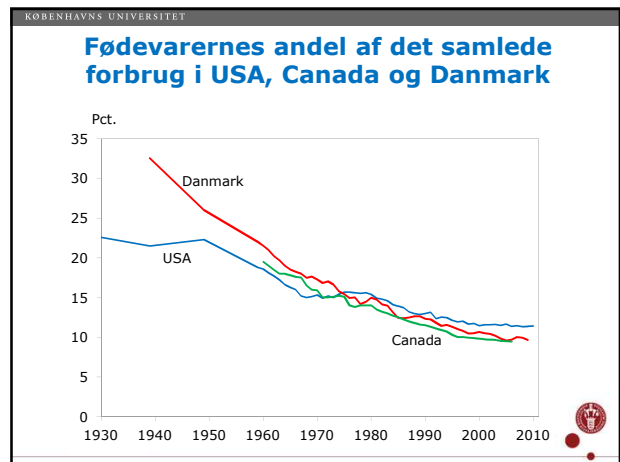
KØBENHAVNS UNIVERSITET

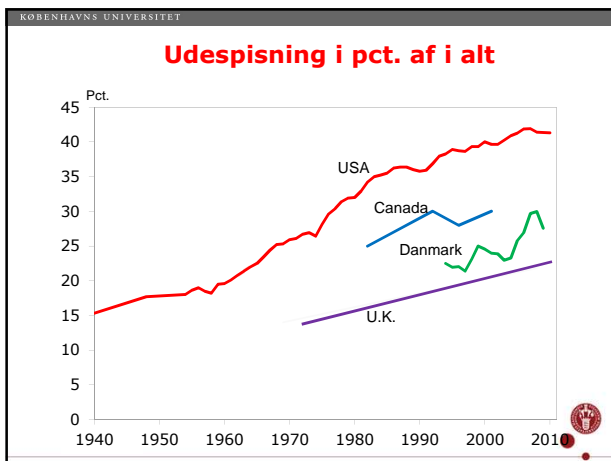
Landbrugsjord bliver en stadig mere knap ressource . . .

KØBENHAVNS UNIVERSITET

En stadig faldende andel af forbruget går til fødevarer

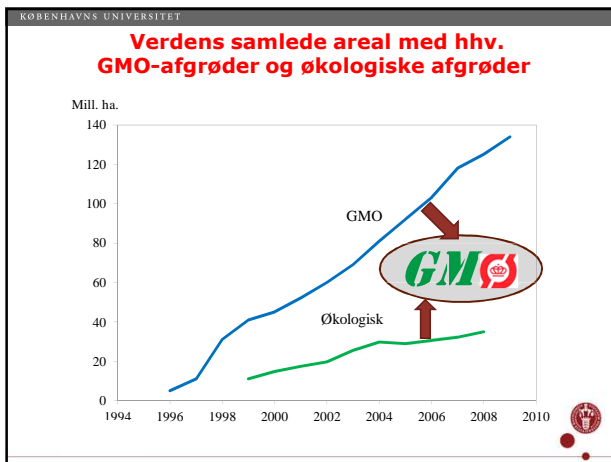

KØBENHAVNS UNIVERSITET

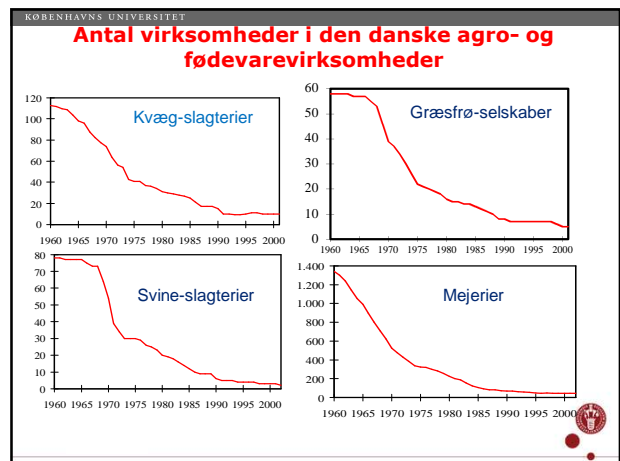
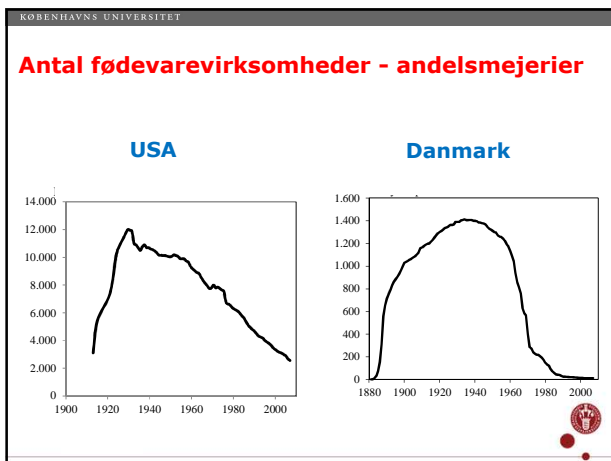
Vi køber mere økologi . . .

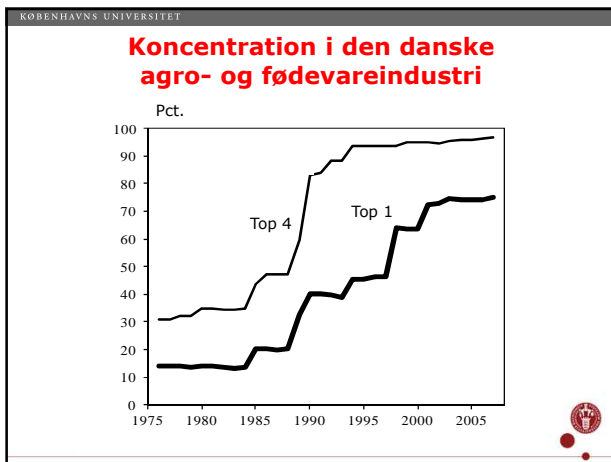
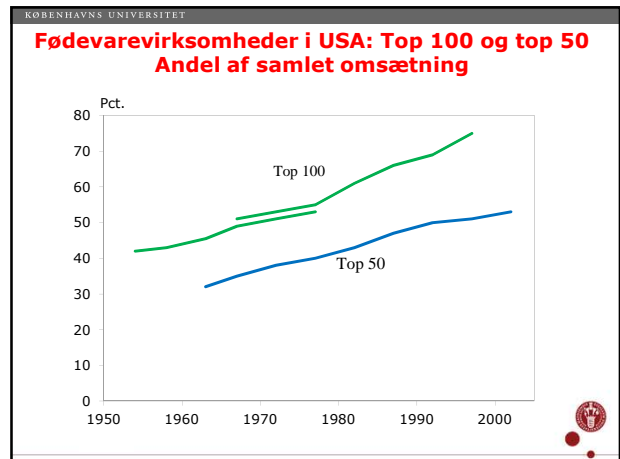
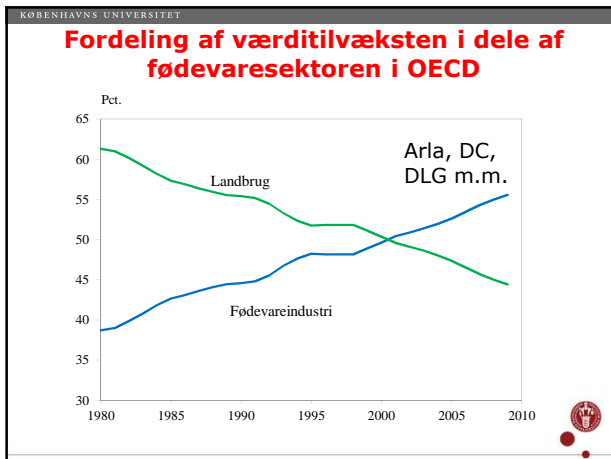
. . . og GMO

KØBENHAVNS UNIVERSITET

Fødevareindustrien

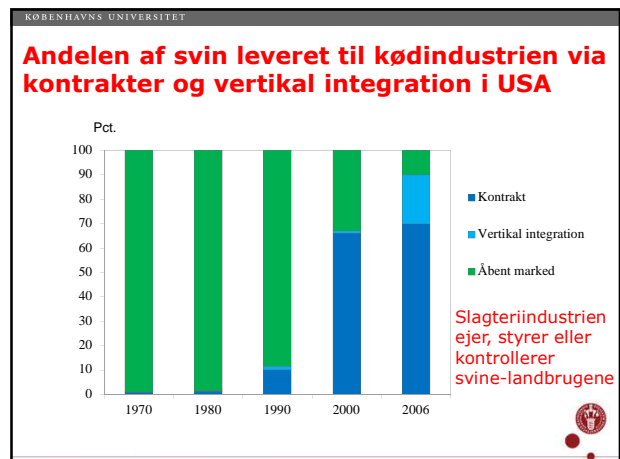
KØBENHAVNS UNIVERSITET

Få store, stærke fødevarer virksomheder

Fordel	Ulempe
Mere effektiv	Kan misbruge dominerende stilling
Stordriftsfordele	En "sovepude"
Kapital til F&U	
Matche detailkæder	

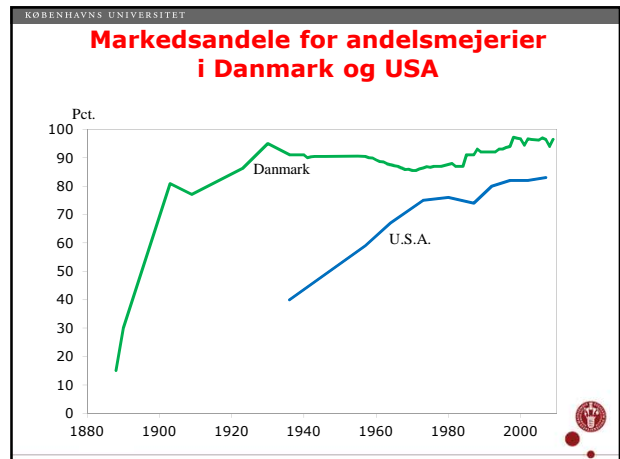
KØBENHAVNS UNIVERSITET

Større integration i jord-til-bord-kæden

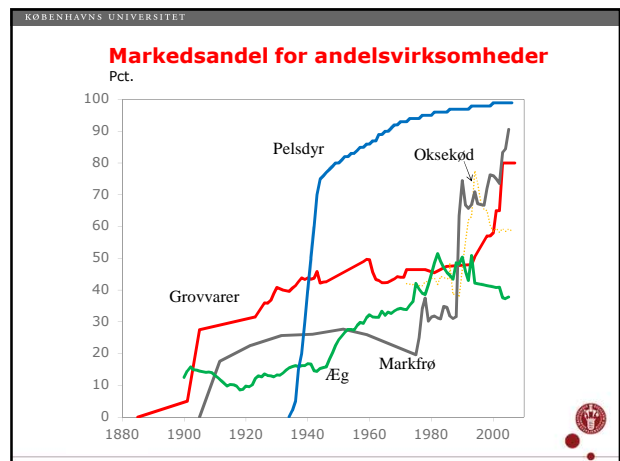
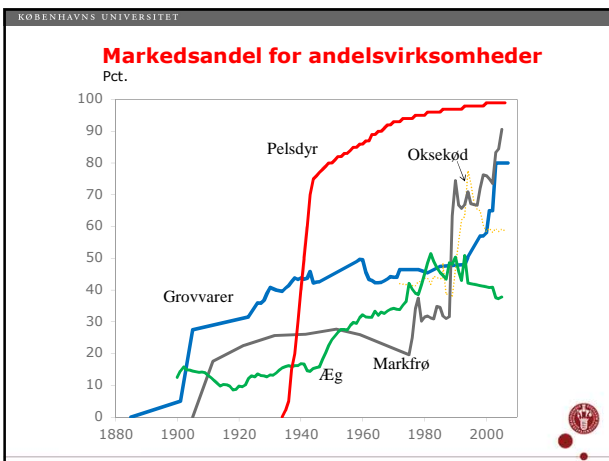
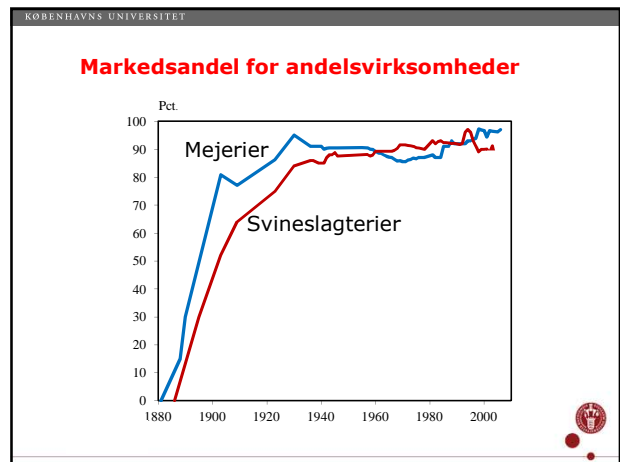
KØBENHAVNS UNIVERSITET

Andelsejet består

KØBENHAVNS UNIVERSITET

Danske andelsselskaber

KØBENHAVNS UNIVERSITET

Supermarkederne vil have deres eget navn på fødevarerne . . .

. . . og ikke Arla, Carlsberg

KØBENHAVNS UN

Enheds navn

KØBENHAVNS UNIVERSITET

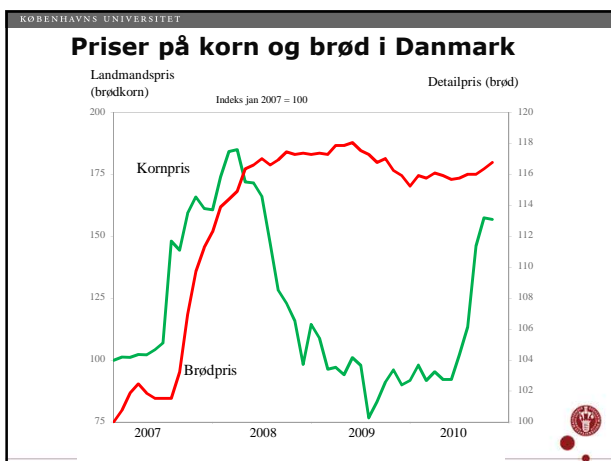
Mærkevarer

Private labels

KØBENHAVNS UNIVERSITET

Billigere fødevarer, men . . .

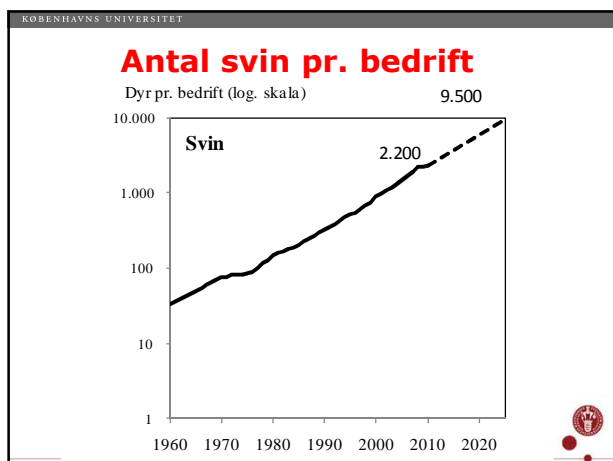
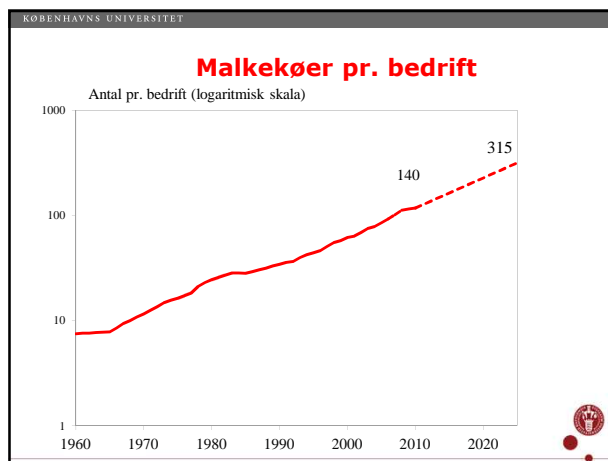
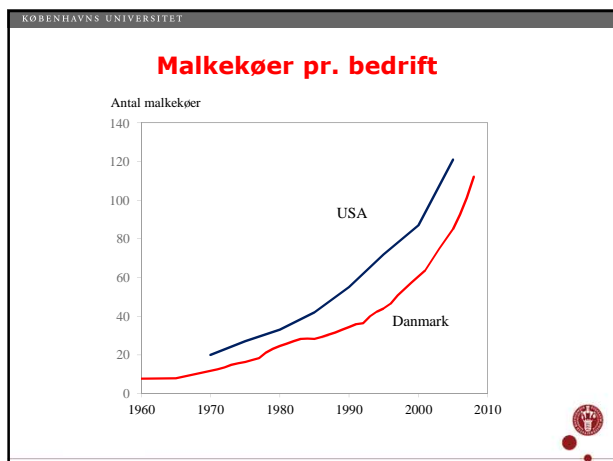
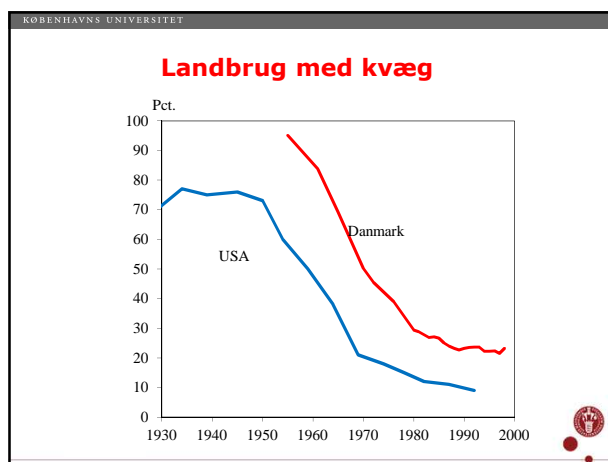
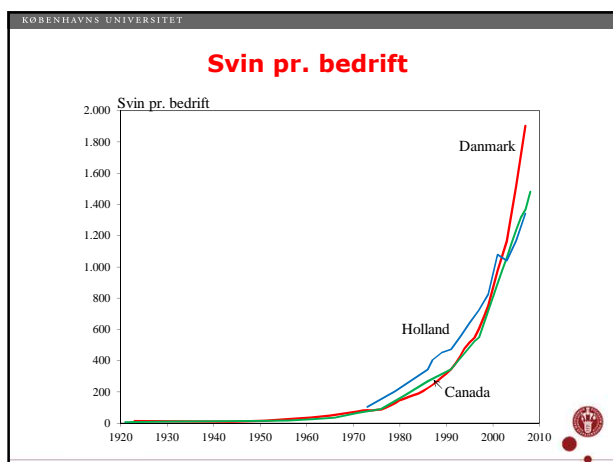

KØBENHAVNS UNIVERSITET

Strukturen i landbruget

KØBENHAVNS UNIVERSITET

Løsninger

- Ingen nemme løsninger

- Rammevilkår**
- Drivkræfter og livline**
  - Støtte
  - + Fødevareindustrien/andelselskaber
- Innovation**
- Samarbejde: F&U, Erhverv og Stat**
- Samarbejde i "jord-til-bord"-kæden**
- Råvaregrundlaget skal sikres**
- Udnytte styrker**
  - Kvalitet, sundhed og sporbarhed
  - Sammenhæng i værdikæden og rådgivning
  - Effektivitet
  - Global markedsstyrke

KØBENHAVNS UNIVERSITET

Hvis I vil vide mere . . .

Maj 2013

R

FOOD ECONOMICS

INDUSTRY AND MARKETS

HENNING OTTE HANSEN

TEXTBOOKS IN ENVIRONMENTAL AND AGRICULTURAL ECONOMICS

